

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

183. An difficultas grauis in alendis filiis, excuset à reddendo debitum? Et an in hoc casu distinguendum sit interpersonas Nobiles, communes, & pauperes? Ex p. 9. tr. 7. & Misc. 2. res. 3. ibid.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

hementi appetitu voluptatis, cui appetitui, & affectui non cooperatur alter coniux reddens, sed exercet actum licitum coniugibus, & ordinatum ad generationem; adhuc enim, & ille modus posset exerceri sine eo appetitu, & affectu. Ita Pontius; vide contra Henriquez *lib. 1. cap. 16. num. 6.* assero non vix, sed absolute, & sine vilo scrupulo, posse vxorem reddere debitum viro petenti, qui inuerso modo, seu præposterè succumbens vult illum intra naturale vas cognoscere.

3. Notandum est etiam hic à confessoris, quòd vir habens votum castitatis, si petat, vxor tenetur reddere debitum, quia per votum non amittit dominium corporis alterius coniugis, sed tantum peccat exigens; ergo coniux exactus tenetur reddere. Nota etiam probabile esse, non peccaturam coniugem reddendo debitum incestuoso, qui scilicet peccauit cum ipsius vxoris consanguinea ante dispensationem, quia non cooperatur peccato alterius; alter enim peccat tantum petendo actum sibi prohibitum, at coniux non cooperatur petitioni; sed hæc supposita cooperatur actui ex se licito. Et hæc omnia ex Sanchez notat Filiucius *ubi supra, num. 309. & 310.* quidquid in contrarium etiam probabiliter, quoad redditionem debiti incestuoso, asserat Villalobos in *summ. tom. 1. tract. 13. diffic. 47. num. 4.* & alij.

RESOL. CLXXXI.

De quibusdam dubiis circa usum matrimonij?
 Primo, quod quidam vir in modo extraordinario coeundi cum vxore aliquam feminis quantitatem extra vas emittebat?
 Secundo, quod vir procreandorum liberorum pertusus in sine copula extra vas totum semen effundebat, an inquam in his casibus vxor sine culpa poterat debitum reddere?
 Et an in secundo casu vir, & femina, si id efficiatur de eius consensu, peccet mortaliter, sed si illa non consentiat, possit licite petere, & reddere debitum marito, etiamsi ille in sine copula semen extra vas effundat? Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. Ref. 64.

§. 1. Quidam in modo extraordinario coeundi cum vxore, aliquam feminis quantitatem extra vas emittebat, & procreandorum liberorum pertusus, in sine copula extra vas totum semen effundebat, quæsitum à me fuit, an in his casibus vxor sine culpa poterat debitum reddere? Hi casus possunt in praxi sæpius occurrere; ideo cognoscat pudicæ aures. Et ad vtrumque casum respondeo affirmatiuè. Ad primum dico, non solum quoad vxorem, sed etiam quoad matritum, non esse peccatum mortale, si eo copula modo aliqua pars feminis elabatur, dummodo retineatur alia; nam vt docent Medici non retinetur in matrice tota feminis quantitas. Ergo. Neque rursus esse peccatum mortale exilimo, quamuis & eo modo concumbendi non ita certum sit fore conceptum, non enim coniuges tenentur vi medio certiori ad prolem suscipiendam; sed satis est, si vtantur conuenienti. Et hæc omnia docet Basil. Pontius *de matrim. lib. 10. cap. 11. num. 3.* qui etiam *num. 8.* affirmatiuè quoad vxorem responder ad dubium secundum supra positum, licet aliqui viri doctissimi, vt ipse ait, contrarium sentiant. Dico igitur peccare quidem mortaliter virum, & feminam, si de eius consensu id efficiatur; at si illa non consentiat, licite existimo posse petere, & reddere debitum à marito, etiam si ille in sine copula semen extra vas effundat. Et ratio est, quia quoties peto actum ab

aliquo, quem ille potest bene, vel malè præstare, non pecco, neque præbeo causam peccati; alter enim suâ malitiâ malè facit, cum rectè possit efficere. Sed hoc totum procedit in casu nostro. Ergo. Et si vera esset contraria sententia, asserit Pontius, non solum non posset vxor marito, ita prauè affecto, reddere petenti, sed neque ab eo petere; eadem enim militat ratio.

RESOL. CLXXXII.

An ne proles multiplicentur, cessante incontinentia periculo sit peccatum mortale, non reddere debitum?
 Et docetur validum esse pactum inter coniuges initum se continendi à coitu coniugali, ne proles multiplicentur secluso incontinentia periculo? Ex part. 3. tract. 4. Ref. 2. 12. alias 213.

§. 1. Affirmatiuè respondet Layman in *Theolog. moral. lib. 5. tract. 10. part. 3. cap. 1. num. 16.* qui citat Angelum, Syluestrum, & Nauarrum, & limitat hanc sententiam, nisi eo loco res sita sit, vt ob noua prolis generationem patentes, vel proles ad extremam penuriam redigendi sint; quòd tamen is, qui inter Christianos viuunt, tardè euenit. Ita Layman; vide etiam Coninch *de Sacram. disp. 44. dub. 4. concl. 4. num. 24.*
 2. Sed contrariam sententiam aliqui docent; nam in alijs etiam debitis excusat magna soluendi incommoditas, vel difficultas, & ideo Sorus in *4. dist. 32. quæst. unica, art. 1. Sæ verb. debitum, num. 18.* & alij tenent non esse peccatum mortale cessante incontinentia periculo, ea de causa debitum negare. Sed plus addit Petrus de Ledesma *de matrim. quæst. 64. art. 1. in fine,* & Sanchez *tom. 3. lib. 9. disp. 25.* nam putant in tali casu nullam culpam interuenire.
 3. Consentunt tamen omnes Doctores, validum esse pactum inter coniuges initum se continendi à coitu coniugali, ne proles multiplicentur, secluso incontinentia periculo: vide inter alios Paludanum in *4. dist. 31. qu. 3. art. 2. casu 5. D. Antoninum part. 3. tit. 1. cap. 20. §. 6.* & Nauarrum *cap. 16. num. 33.* Vide etiam Villalobos in *summ. tom. 1. tr. 13. diffic. 41. n. 9.*

RESOL. CLXXXIII.

An difficultas grauis in alendis filiis excuset à reddendo debitum?
 Et an in hoc casu distinguendum sit inter personas Nobiles, communes & pauperes? Ex part. 9. tr. 7. & Misc. 2. Ref. 3.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Texeda *tom. 2. lib. 4. tract. 1. contr. 12. nu. 129.* Primò, quia filiorum multiplicatio spectat ad præcipuum matrimonij finem, & ad conseruationem, & dilatationem speciei, quam natura ipsa præterdit, & ad quam naturali propensione inclinat, imò & propter quam matrimonium institutum est, vt constat ex illis verbis Genes. 2. *Crescite, & multiplicamini.* ergo priuare naturam specificam tanto bono; negando debitum, iniustum est, & absque mortali culpa nequit fieri. Secundò, quia multò melius est, proli, ex tali coitu nascituræ, vt viuat inops, quam quòd absolute non sit, cum melius illi sit esse, quam non esse: ergo ob paupertatem à parentibus præsumptam, quæ fortassis non eueniet, non est proles, quæ nascitura erat ex tali maritali congressu, priuanda vita, & esse. Tertio, quia debitum negare ob multiplicationem filiorum, opponitur immediatè prouidentia Dei, & arcanis, imò & consilijs eius: quia, cum

Sup. hoc infra in Ref. 245.

Sup. hoc in Ref. seq.

Sup. hoc infra in Ref. 189. & in alio §. eius annot.

Sup. hoc dubio secundo & sequentibus in hoc §. latè infra in Ref. 184. à principio §. Quærendi

de

de volatilibus celi curam habeat, multò magis de creaturis rationalibus, quarum est Pater, specialiter illam habeat. Quartò, quia suscipere prolem ex matrimonio, est magnum bonum, cui quodcumque coniugum incommodum postponendum est.

2. Obicitur: in aliis debitis excusat magna soluendi incommoditas, & difficultas: ergo illa excusabit etiam in solutione debiti coniugalis coniugem pauperem. Respondeo, concessio antecedente, negando consequentiam, quia habere prolem ex matrimonio, est magnum bonum, quod præponderat quibuscumque incommodis coniugum, præcipuè quia ex pauperibus coniugibus solent filij procreari, etiam cum paupertate parentum, qui sunt gloria, & magna commoditas eorum, & Religionis Christianæ decus, & ornamentum.

3. Præterea, idque mihi persuadet ad asserendum, horum Authorum sententiam veram non esse: quia, experientia teste, videmus multos filios ex magna paupertate natos, & ex parentibus pauperissimis erectos esse ad magnas dignitates, factòsque esse opulentissimos, & idè parentes, quamrunis pauperes, non debent diffidere ob multiplicationem filiorum de providentia Dei; sed in misericordia eius sperare, exercendo actum iustitiæ, qualis est sibi ad iniucem debitum reddendo: nam ex negatione debiti ob adductam causam sequi possunt multa peccata incontinentiæ ex parte viri, imò ex parte etiam femine; atque omittit multas rixas, & contentiones; quæ inter coniugatos ob eam causam oriri possunt. Hæc omnia Texeda, cui adde Rebellium, Coninch, Layman, quos citat, & sequitur Castrus Palau tom. 5. disp. 3. punct. 4. §. 10. num. 9.

4. Verum ab obligatione reddendi debitum sub gravi culpa excusare difficultatem grauem parentum in alendis filiis, si multiplicentur, asserunt Sotus in 4. disp. 32. quest. vnic. art. 1. Rodriguez in Summa tom. 1. cap. 243. concl. ... Sà verb. Debitum, n. 18. Quinimò Petrus de Ledesma de matrim. quest. 64. art. 1. in fine. Sanchez lib. 9. disp. 25. n. 3. Galpar Hurtado disp. 10. de matrim. d. fficil. 12. n. 54. & alij censent, cessante incontinentiæ periculo, nullam culpam, nec veniam committi in prædicta negatione. Mouentur: quia ab aliis soluendis excusatur magna incommoditas & difficultas, cur ergo ab hoc debito non excusabit? Præterea non tenet debitum reddere, si probabiliter times aliquod graue damnum tibi, vel proli obuerturum: at, si proles nascatur, graue tibi, filiisque natis damnum imminet; siquidem cogaris ex elemosynis emendicatis viuere. Ergo &c.

5. Dicendum est itaque hanc posteriorem sententiam satis probabilem esse, quidquid asserat Texeda: nam debitor non tenetur satisfacere creditori cum notabili suo detrimento, quando in creditore nullum sumile, vel maius detrimentum timetur: ergo coniux non tenetur comparti debitum reddere, quando ex actu coniugali ea sequeretur prolium multiplicatio, vt parentes eas non possent alere: id enim est grauiamen parentum, qui proles tenentur alere. Dixi, quando in creditore, &c. cum enim eo casu debitor teneatur suo creditori satisfacere, sequitur quod in presenti non liberaretur à redditione debiti, si in petente subesset morale periculum incontinentiæ, vt tradunt Authores citati, & passim alij: cuius vltior ratio est, quòd incommodum in facultatibus excusans debitorem à persoluendo debito, non tam oriatur ex rei natura, quam ex quadam tacita creditoris concessione, qui, videlicet, non præsumitur velle suum creditorem ita grauari, quæ tacita concessio non potest præsumi, quando ipsemet creditor æquale, vel maius detrimentum incurreret

ex dilatione solutionis. Ex quo patet, quòd quando in petente subesset periculum pollutionis, non potest actus coniugalis negari possit.

6. Ex qua ratione facillè potest colligi, petente exigente debitum sub stricta obligatione, illud negari non possit, non obstante incommodo alicuius paupertatis in reddente: si enim solum oritur et tacita creditoris voluntate, quòd in tali circumstantia debitor non tenetur reddere, non potest excusari, quando de contraria voluntate manifeste constat: quia tamen Authores in casu paupertatis parentum, absolute loquuntur, nec se fundant in illa tacita petentis voluntate, propter eorum auctoritatem non est improbable, quòd liceat negare debitum, etiam exigenti obligationem, modo in petente absit periculum pollutionis.

7. Ex quo videtur deduci, quòd si nobilis non possit alere multas proles sine notabili suæ detrimentum, seposito periculo pollutionis in comparto, non tenetur ei petenti debitum reddere. E contrario communes pauperes non videntur excusari à reddendo debito, eò quòd proles sint multiplicandæ, quas alere nequeunt, cum neque parentum status detrimentum ex multiplicatione prolium, neque difficultas in prolium alendis videntur valde ponderanda, cum pane mendicatio viuere valeat. Hæc omnia docet Ioannes Præpositus in 3. part. D. Thoma, quest. 6. de bonis matrimony, d. 6. n. 10. cui adde Martinum Perez de matrim. disp. 30. sect. 4. num. 6. His tamen non obstantibus, concedo, opinionem negatiuam esse satis probabilem.

RESOL. CLXXXIV.

An peccet mulier reddendo debitum viro, qui sumit de libidinis causa coitum incipit, sed postea, requiritur generatio, subtrahit se, & effundit semen extra vas?

Et docetur peccare quidem grauius virum, & feminam, si de eius consensu vir id faciat, et si illa non consentiat, licet possit reddere & petere debitum à marito, etiam si ille perperam reddaturus sit?

Et quaritur, an vir mistens pudenda in eo coniugis peccet mortaliter?

Et an hæc circumstantia tanquam species materis sit in confessione aperienda? Ex part. 6. tract. 7. & Milic. Ref. 7.

§. 1. Peccare mortaliter mulierem in tali casu docet nouissimè Stephanus Banny in Theolog. Moral. part. 1. tract. 12. quest. 4. Eò quòd concubinæ alterius noxæ præbere criminolum sit ac turpe, facti id mulier, cum se viro subternit nexum postulantem corporum, ad sceleratam explendam libidinem, ac maritalem thorum sacrilega ac infami feminis effusione maculandum, nam si cum à sinu suo repelleret, si à complexu non peccaret, materiam ergo ei peccati suppeditat, ergo non sine scelere hoc facit.

2. Secundo culpam æterna morte dignam contrahit, qui matrimonium aliò refert, quàm causam causa est à Deo institutum; aut in eius viis, culpa se periculo obicit: faciat vtrumque mulier, que corporis sui copiam connubialis fœderis corruptori, sciens ac volens accommodat.

3. Age enim, quorsum mulier in coniugio cum viro conuenit? quorsum in alienam familiam, paterne relicta domo, amicis que transit? Nempe vt sit mater, nempe vt in prole se, gentemque suam ab interitu vindicet, hanc enim intentionem quidpiam